

Sygn. akt III Ca 450/14

POSTANOWIENIE

Dnia 10 lipca 2014 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach III Wydział Cywilny Odwoławczy w następującym składzie:

Przewodniczący - Sędzia SO Barbara Braziewicz

Sędziowie: SO Lucyna Morys - Magiera

SR (del.) Roman Troll (spr.)

Protokolant Justyna Chojecka

po rozpoznaniu w dniu 10 lipca 2014 r. na rozprawie sprawy

z wniosku M. F.

z udziałem Z. F.

o podział majątku wspólnego

na skutek apelacji uczestnika postępowania

od postanowienia Sądu Rejonowego w Rybniku

z dnia 15 października 2013 r., sygn. akt II Ns 337/11

postanawia:

uchylić zaskarżone postanowienie i sprawę przekazać Sądowi Rejonowemu w Rybniku do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania odwoławczego.

SSR(del.) Roman Troll SSO Barbara Braziewicz SSO Lucyna Morys - Magiera

Sygn. akt III Ca 450/14

UZASADNIENIE

Wnioskodawczyni M. F. wniosła o dokonanie podziału majątku wspólnego powstałego w okresie trwania jej małżeństwa z uczestnikiem Z. F. wskazując, iż w skład tego majątku wchodzi prawo odrębnej własności mieszkania jednorodzinne położonego w R. przy ul. (...) i wniosła o przyznanie jej w wyniku podziału prawa własności lokalu, w którym obecnie zamieszkuje wraz z uczestnikiem i pełnoletnią córką.

W odpowiedzi na wniosek uczestnik Z. F. wskazał, że wartość przedmiotu sporu została zaniżona albowiem wartość rynkowa mieszkania własnościowego trzyizbowego o powierzchni 70 m² wynosi 200 000 zł nie licząc wyposażenia; podał, że mógłby przystać na proponowaną spłatę, ale w wysokości pozwalającej na zakup kawalerki, gdyż jego sytuacja majątkowa jak i zdrowotna nie pozwala mu na opuszczenie mieszkania bez uprzedniego zapewnienia mu właściwego lokalu; a nadto wniósł także o ustalenie kiedy M. F. dostała przydział akcji banku (...) wyrażając pewność, iż było to w trakcie trwania małżeństwa, a wnioskodawczyni odmawia udzielenia w tym zakresie informacji.

Sąd Rejonowy w Rybniku ustalił, co następuje:

Uczestnicy M. F. i Z. F. zawarli związek małżeński w dniu 10 października 1983 r., a wyrokiem Sądu Okręgowego w Gliwicach Ośrodka Zamiejscowego w Rybniku z dnia 10 maja 2005 r. orzeczono ich rozwód. Wyrok uprawomocnił się z dniem 1 czerwca 2005 r.

W skład ich majątku wspólnego wchodzi odrębna własność lokalu mieszkalnego położonego w R. przy ul. (...), dla której Sąd Rejonowy w Rybniku prowadzi księgę wieczystą nr (...), składającego się z pokoju, kuchni, łazienki, WC, przedpokoju, komórki i piwnicy o powierzchni 4,83 m², co stanowi łącznie 75,6600 m², z którą związany jest udział w prawie użytkowania wieczystego gruntu stanowiącego działkę nr (...) i który wynosi 20/1000 - o wartości 152 000 zł.

W dniu 28 czerwca 2005 r. wnioskodawczynie, będąca pracownikiem banku (...) SA, zawarła ze Skarbem Państwa – Ministrem Skarbu Państwa (jako zbywcą) umowę nieodpłatnego zbycia akcji. W myśl tej umowy wnioskodawczynie nabyła 3.300 akcji Banku (...) SA przy wartości nominalnej 1,00 zł za każdą z nich. Przeniesienie własności akcji nastąpiło nieodpłatnie.

Na rzecz wnioskodawczynie Bank (...) SA prowadził rachunek bankowy nr (...), na którym w dniu 1 czerwca 2005 r. pozostawały środki w kwocie 4 915,39 zł. Środki powyższe stanowiły pożyczkę udzieloną matce wnioskodawczynie R. S. przez (...) Banku (...) SA w kwocie 4 600 zł. Po przyznaniu tej pożyczki kwota, na którą opiekowała została przelana na powyższy rachunek wnioskodawczynie.

Na rzecz wnioskodawczynie prowadzony był również rachunek w (...) Banku (...) SA, a zakup papierów wartościowych nastąpił ze środków stanowiących majątek wspólny zainteresowanych.

W dniu 23 stycznia 2006 r. wnioskodawczynie dokonała z powyższego rachunku wypłaty w kwocie 8 845 zł. Po odliczeniu stosownego podatku kwota ta została podzielona pomiędzy zainteresowanych i w efekcie każdy z nich otrzymał kwotę 4 342,50 zł. W dniu 23 kwietnia 2007 r. uczestnik odebrał kwotę 5 232 zł z tytułu sprzedaży obligacji. Podobnie w dniu 10 września 2007 r. wnioskodawczynie wydała dyspozycję przelewu, a uczestnik pokwitował odbiór kwoty 18 295,75 zł.

W dniu 3 kwietnia 2006 r. zainteresowani podpisali aneks do umowy rachunku bankowego w Banku (...). W myśl tego aneksu, od dnia 3 kwietnia 2006 r. jedynym posiadaczem rachunku była wnioskodawczynie. W tym samym dniu w drodze umowy uczestnik postępowania został zwolniony z długu wynikającego z umowy kredytu odnawialnego w kwocie 5 000 zł.

Wnioskodawczynie w 10 marca 2006 r. nabyła nieruchomość położoną w Ż., po czym w dniu 20 kwietnia 2010 r. dokonała jej sprzedaży.

Obecnie wnioskodawczynie wraz z uczestnikiem zamieszkują wspólnie w lokalu stanowiącym ich majątek wspólny. Wnioskodawczynie zatrudniona jest w Banku (...). Uczestnik postępowania pozostaje na rencie, cierpi na liczne schorzenia jak niewydolność serca, nadciśnienie tętnicze, astmę, zwyrodnienie stawów kręgosłupa oraz nerwicę depresyjną. Orzeczono wobec niego znaczny stopień niepełnosprawności.

Sąd Rejonowy oddalił część wniosków uczestnika postępowania uznając je jako pozostające bez wpływu na rozstrzygnięcie w sprawie, zmierzające do przedłużenia postępowania oraz zbyt daleko idące, gdyż składając wnioski nie formułował żadnych żądań czy zarzutów i podnosił całkowicie chybione twierdzenia, jak np. w odniesieniu do rzekomego rachunku w Banku (...), w którym – jak wynikało z informacji banku – wnioskodawczynie żadnego rachunku nie miała. W zakresie nieruchomości w Ż., która nabyta została po ustaniu wspólności za środki pochodzące z kredytu, wniosek uczestnika, aby zwrócić się do banku udzielającego kredytu o informację co do warunków kredytowych, był w ocenie sądu zbyt daleko idący, dotyczył on bowiem okresu po ustaniu wspólności majątkowej, a uczestnik nie wykazał nawet cienia wiedzy, czy nabycie nieruchomości przez wnioskodawczynię wiązało się z uszczupleniem majątku wspólnego. Zdaniem Sądu Rejonowego działania uczestnika polegające na wnioskowaniu o ciągle poszukiwanie być może istniejących składników majątku wspólnego było ukierunkowane na wydłużenie

postępowania, dlatego też oddalone zostały wnioski w powyższym zakresie, jak i wniosek o uzyskanie informacji na temat operacji na rachunku w okresie znacznie poprzedzającym moment ustania wspólności majątkowej.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Rejonowy w Rybniku postanowieniem z dnia 15 października 2013 r. ustalił, że w skład majątku wspólnego wnioskodawczyni i uczestnika wchodzi odrębna własność lokalu mieszkalnego położonego w R. przy ul. (...), dla której Sąd Rejonowy w Rybniku prowadzi księgę wieczystą nr (...), składającego się z pokoju, kuchni, łazienki, WC, przedpokoju, komórki i piwnicy o powierzchni 4,83 m², co stanowi łącznie 75,6600 m², z którą związany jest udział w prawie użytkowania wieczystego gruntu stanowiącego działkę nr (...) i który wynosi 20/1000 - o wartości 152 000 zł (pkt 1); dokonał podziału majątku wspólnego w ten sposób, iż odrębna własność lokalu opisanego wyżej przyznał na wyłączną własność wnioskodawczyni (pkt 2); zasądził od wnioskodawczyni na rzecz uczestnika kwotę 76 000 zł tytułem spłaty płatną w terminie 2 miesięcy od uprawomocnienia się postanowienia z ustawowymi odsetkami w przypadku uchybienia terminowi zapłaty (pkt 3); nakazał uczestnikowi wydanie wnioskodawczyni lokalu mieszkalnego położonego w R. przy ul. (...) w terminie 6 miesięcy od daty dokonania na jego rzecz spłaty określonej w punkcie 3 postanowienia (pkt 4); zasądził od uczestnika na rzecz wnioskodawczyni kwotę 500 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania (pkt 5); nakazał pobrać od wnioskodawczyni na rzecz skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Rybniku kwotę 199,45 zł tytułem nieuiszczonych kosztów postępowania (pkt 6); nakazał pobrać od uczestnika na rzecz skarbu Państwa Sądu – Rejonowego w R. kwotę 499,45 zł tytułem nieuiszczonych kosztów postępowania (pkt 7); przyznał pełnomocnikowi uczestnika ustanowionemu z urzędu wynagrodzenie od Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Rybniku (pkt 8).

W swoich rozważaniach Sąd Rejonowy stwierdził, iż bezspornym było, że w skład majątku wspólnego zainteresowanych wchodziła odrębna własność lokalu mieszkalnego położonego w R. przy ul. (...), o wartości 152 000 zł. Nie było także rozbieżności stanowisk w zakresie sposobu podziału tego składnika, a nadto wniosek M. F. uzasadniony był okolicznościami faktycznymi, gdyż uczestnik postępowania nie byłby w stanie dokonać spłaty na rzecz wnioskodawczyni, a zatem uzasadnionym było przyznanie jej na własność prawa odrębnej własności lokalu.

Sąd Rejonowy podniósł, iż pozostałe składniki opisywane przez uczestnika wymykały się spod pojęcia majątku wspólnego, za wyjątkiem środków zgromadzonych na rachunku w (...) Banku (...) SA, gdyż – jak wynikało z dołączonej dokumentacji, oraz zgodnych oświadczeń – w chwili ustania wspólności na rachunku tym znajdowały się środki, które w czasie późniejszym zostały podjęte i podzielone pomiędzy zainteresowanych w równym stosunku, a nabycie przez wnioskodawczynię akcji nastąpiło po ustaniu wspólności majątkowej, co wprost wynikało z dokumentu w postaci umowy i dlatego nie ma podstaw do przyjęcia, że wnioskodawczyni akcje te otrzymała na własność w okresie wcześniejszym. W zakresie środków pieniężnych istniejących w chwili ustania wspólności na rachunku w banku (...) SA wnioskodawczyni w sposób jednoznaczny udowodniła, iż środki te nie stanowiły majątku wspólnego, a były własnością jej matki.

Swoje orzeczenie Sąd Rejonowy oparł na art. 567 § 3 kpc w związku z art. 684 kpc, art. 624 kpc, art. 212 § 1 i 3 kc, art. 43 § 1 kro oraz art. 520 § 1 kpc.

Apelację od tego postanowienia złożył uczestnik zaskarżając je w punktach 1 – 5 oraz 7 i zarzucając mu błąd w ustaleniach faktycznych polegający na przyjęciu, że jedynym składnikiem majątku wspólnego uczestników jest wyłącznie prawo odrębnej własności lokalu mieszkalnego położonego w R., dla którego Sąd Rejonowy w Rybniku prowadzi księgę wieczystą nr (...) wraz ze związanym z nim udziałem w prawie użytkowania wieczystego gruntu, a przecież w skład majątku wspólnego wchodziły również środki pieniężne w kwocie nie mniejszej niż 82 000 zł, w czym upatrywał także naruszenie przepisów postępowania (art. 233 § 1 kpc, art. 684 kpc w związku z art. 567 § 3 kpc i art. 46 kro) i prawa materialnego (art. 31 § 2 kro) oraz naruszenie przepisów prawa materialnego (art. 212 § 2 i 3 kc) poprzez przyznanie odrębnej własności lokalu wnioskodawczyni ze spłatą na jego rzecz w wysokości 76 000 zł w terminie 2 miesięcy od dnia uprawomocnienia się postanowienia, co jest związane z jego sytuacją bytową (zdrowotną i zarobkową) nieporównywalnie gorszą od sytuacji wnioskodawczyni. Zarzucił również naruszenie art. 102 kpc w związku z art. 13 § 2 kpc poprzez jego niezastosowanie i obciążenie go kosztami w sytuacji, gdy nie jest w stanie ich ponieść z uwagi na stan zdrowia i sytuację majątkową, a nie był inicjatorem postępowania.

Przy tak postawionych zarzutach uczestnik wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania względnie o jego zmianę poprzez ustalenie, że w skład majątku wspólnego oprócz prawa odrębnej własności lokalu mieszkalnego wchodzi także środki pieniężne w wysokości 82 000 zł, przyznanie prawa własności tego lokalu uczestnikowi z nakazaniem wydania uczestnikowi tego lokalu przez wnioskodawczynię, zasądzenie od uczestnika na rzecz wnioskodawczyni kwoty 35 000 zł tytułem spłaty w terminie 12 miesięcy od dnia uprawomocnienia się postanowienia i zwolnienie go od kosztów postępowania. Wniósł także o zasądzenie kosztów wynagrodzenia pełnomocnika ustanowionego z urzędu w toku postępowania odwoławczego, które nie zostały uiszczone.

Wnioskodawczyni wniosła o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów postępowania odwoławczego.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja jest zasadna co do nieprawidłowego ustalenia składników majątku wspólnego i dlatego została uwzględniona, natomiast jej uwzględnienie nie mogło doprowadzić do zmiany zaskarżonego postanowienia, ale koniecznym było jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, albowiem nie została wyjaśniona istota sprawy, ponieważ Sąd Rejonowy nie ustalił co stało się ze środkami przelanymi z rachunku prowadzonego w (...) Banku (...) Spółce Akcyjnej w W.. Chodzi tutaj o przelane bądź wypłacone z tego rachunku kwoty 8 864,49 zł dnia 8 października 2004 r., 6 568,50 zł dnia 18 sierpnia 2004 r., 17 026,89 zł dnia 9 września 2004 r., 7 395,29 zł dnia 17 sierpnia 2004 r., 5 621,54 zł dnia 13 stycznia 2004 r. Środki te zostały uzyskane w trakcie trwania małżeństwa (por. art. 31 § 1 i 2 kro). Nie zostało przy tym także wyjaśnione, czy uczestnicy podzielili się środkami, które zostały uzyskane ze sprzedaży akcji (...), (...), (...), a które są częściowo związane z przywołanymi powyżej wypłatami bądź przelewami z rachunku w (...). Można więc domniemywać, że środki te wchodziły w skład majątku wspólnego – powinny więc zostać podzielone. Dodatkowo kwota 315,39 zł /k. 127/ pozostała na rachunku wnioskodawczyni w dacie uprawomocnienia się rozvodu już po odliczeniu przelanej dla jej matki pożyczki w wysokości 4 600 zł także nie została w żaden sposób rozliczona, ani ujęta w składnikach majątku wspólnego.

Uchylenie całego orzeczenia uzasadnia to, iż rozstrzygnięcie o przyznaniu odrębnej własności lokalu jednemu z uczestników związane jest nierozzerwalnie z potrzebą spłaty drugiego z nich, przy czym wysokość kwoty należnej uczestnikom zależy także od rozliczenia ewentualnych pozostałych składników majątku wspólnego i ustalenia co stało się ze środkami wypływającymi z rachunku maklerskiego, a tylko ze względu na brak możliwości finansowych uczestnika przyznano odrębną własność lokalu wnioskodawczyni – jednak po ponownym przeprowadzeniu postępowania ta sytuacja finansowa uczestnika oraz wysokość ewentualnej kwoty, którą uczestnicy powinni sobie wzajemnie uiścić może ulec zmianie.

Ponadto nie zostało dostatecznie wyjaśnione czy podział środków z zakupionych, a następnie sprzedanych obligacji został dokonany prawidłowo pomiędzy uczestnikami, gdyż jak wynika z dokumentacji złożonej przez (...) /k. 161 – 176/ z tytułu sprzedaży obligacji oraz odsetek uzyskano kwotę 57 134,13 zł /k. 164, 171, 173, 175/, przy czym połowa wartości tych środków wynosi 28 567,07 zł, z czego uczestnik otrzymał 23 527,50 zł (18 295,75 zł + 5 232 zł) /k. 143 – 144/.

Sąd Rejonowy nie ustalił także co stało się z wpłatami w kwocie 82 000 zł na rachunek w (...), przy czym z dokumentacji /k.161 – 176/ wynika, że zostały za nie zakupione akcje i obligacje, a to ustalenie jest konieczne do rozpoznania istoty sprawy, albowiem trzeba przed dokonaniem podziału majątku wspólnego ustalić jego skład. Nie jest więc tak jak wskazuje Sąd Rejonowy, że wyjaśnienie szczegółów tych wpłat jest niecelowe, albowiem są one ściśle powiązane z następującymi po nich operacjami na rachunku wnioskodawczyni, z których następnie wynika, że dokonano zakupu akcji i obligacji, które sukcesywnie zbywano uzyskując za to środki pieniężne przelewane na rachunek bankowy lub wypłacane przez wnioskodawczynię, a to co stało się z tymi środkami jest istotne dla rozpoznania sprawy.

Skład i wartość majątku wspólnego sąd ustala z urzędu (art. 46 kro, art. 567 § 3 kpc, 684 kpc, 688 kpc). Dlatego też istotą sprawy o podział majątku wspólnego jest ustalenie składu tego majątku, jego wartości oraz sposobu podziału. Sąd Rejonowy nie jest jednak zobowiązany do poszukiwania składników majątku wspólnego jeżeli nie wynikają one z toku przeprowadzonego postępowania. W rozpoznawanej sprawie Sąd Rejonowy, pomimo dysponowania materiałem dowodowym, który wskazywał na przekazywanie środków pieniężnych z rachunku formalnie będącego w dyspozycji wnioskodawczyni, ale z uwagi na związanie uczestników wówczas węzłem małżeńskim stanowiącym ich ustawową wspólność majątkową, nie poczynił ustaleń dotyczących tego, czy te środki pieniężne wchodzą w skład ich majątku wspólnego. Nie ustalił nawet co się z tymi środkami stało. To ostatnie ustalenie nie byłoby konieczne jedynie wówczas, gdyby ustalono, że środki przekazywane z tego rachunku nie stanowiły ustawowej wspólności.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy, na podstawie art. 386 § 4 kpc w związku z art. 108 § 2 kpc i art. 13 § 2 kpc, uchylił zaskarżone orzeczenie i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Rybniku pozostawiając mu także rozstrzygnięcie o kosztach postępowania odwoławczego.

W toku ponownego postępowania Sąd Rejonowy przede wszystkim ustali czy przekazane z rachunku wnioskodawczyni w (...) kwoty stanowiły majątek wspólny uczestników, a jeżeli tak to co się z nimi stało, na co zostały przeznaczone kwoty 50 000 zł i 32 000 zł wpłacone na ten rachunek, czy uczestnicy podzielili się całym majątkiem i czy w jego skład wchodziły także środki pieniężne uzyskane ze sprzedaży akcji (...), (...), (...), w jakiej wysokości i czy uczestnicy podzielili się środkami pieniężnymi ze sprzedaży akcji oraz obligacji i w jaki sposób, a także czy środki w wysokości 3 300 zł na zakup akcji (...) dnia 28 czerwca 2005 r. pochodziły z majątku wspólnego. Jednocześnie Sąd Rejonowy ustali czy z majątku wspólnego uczestników czynione były nakłady lub wydatki na majątek osobisty któregokolwiek z nich, a jeżeli tak to dokona stosownego rozliczenia (art. 45 § 1 – 3 kro). W tym celu Sąd Rejonowy przesłucha uczestników i w miarę możliwości uzyska konieczną dokumentację bankową umożliwiającą mu dokonanie ustaleń w tym zakresie oraz przeanalizuje szczegółowo dokumentację bankową już zgromadzoną w sprawie. Ponadto należy także przed wydaniem orzeczenia ustalić, czy uczestnicy nadal są zgodni co do wartości odrębnej własności lokalu mieszkalnego, a w razie braku zgody w tym zakresie rozważyć możliwość i potrzebę dopuszczenia dowodu z opinii biegłego mając na uwadze art. 156 ust. 3 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (t.j. Dz. U. z 2010 r., Nr 102, poz. 651 ze zm.) wskazujący na czas w jakim może być wykorzystany operat szacunkowy sporządzony przez biegłego. W toku prowadzonego ponownie postępowania Sąd Rejonowy rozważy także jeszcze raz zasadność wniosków dowodowych zgłaszanych przez uczestnika.

Po ustaleniu składników majątku wspólnego i ich wartości Sąd Rejonowy dokona podziału majątku wspólnego uczestników oraz dokona rozliczenia ewentualnych nakładów z majątku wspólnego na majątek osobisty któregokolwiek z uczestników.

SSR (del.) Roman Troll SSO Barbara Braziewicz SSO Lucyna Morys – Magiera